

ESPANYA FÍSICA I POLÍTICA

UNITAT 6

ESPANYA FÍSICA

- ▶ 1. Les unitats de relleu d'Espanya
- ▶ 2. Costes i rius d'Espanya
- ▶ 3. El relleu de Catalunya
- ▶ 4. Costes i rius de Catalunya

1. LES UNITATS DE RELLEU D'ESPANYA

LA PENÍNSULA IBÈRICA I ELS ARXIPÈLAGS

- La **Península Ibèrica** està situada a l'extrem sud-occidental d'Europa. Està delimitada pel mar Cantàbric, el mar Mediterrani, l'oceà Atlàntic i els Pirineus.
- La Península té una **altitud mitjana elevada** a causa de la presència de nombroses serralades i de la Meseta.
- Les **principals unitats del relleu** peninsular són:
 - La **Meseta castellana**, a l'interior, una plataforma elevada amb una altitud mitjana de 650 m. Està dividida en dues **submesetes** pel Sistema Central i envoltada de serralades.
 - Les serralades interiors a la Meseta: **Sistema Central i Muntanyes de Toledo**.
 - Les serralades que delimiten la Meseta: **Muntanyes de Lleó, Serralada Cantàbrica, Sistema Ibèric i Sierra Morena**.
 - Les serralades exteriors o perifèriques: **Massís Galaic, Pirineus, Serralades Bètiques i Serralades Catalanes** (o Sistema Mediterrani Català).
 - Les **depressions**: les principals són la **de l'Ebre** i la **del Guadalquivir**, totes dues molt fèrtils.
- Pel que fa al relleu dels **arxipèlags**:
 - el de les illes **Balears** és molt semblant al de la Península, perquè en són una prolongació;
 - en canvi, el de les illes **Canàries** és molt accidentat i d'origen volcànic.

Relleu d'Espanya

2. COSTES I RIUS D'ESPANYA

LES COSTES

- Les costes, excepte les gallegues, són poc accidentades, i alternen les altes amb les baixes i sorrenques.
- Les **costes** de la Península Ibèrica acostumen a ser poc retallades, amb un contorn rectilini o corbat suaument. Els entrants més profunds són els de les rieres gallegues.
- Dominen les **costes altes i rocalloses**, tot i que trobem trams de **costa baixa i sorrenca**, sobretot als golfos de Cadis, València i Alacant.

ELS RIUS

- Hi ha tres tipus de **rius peninsulars**, segons el vessant on desemboquen. Els trets es relacionen amb el relleu i el clima:
 - **Cantàbrics**: són curts i cabalosos i baixen amb molta força (Nalón, Navia...).
 - **Atlàntics**: com que són llargs, reben molts afluents i són força cabalosos, tot i que a l'estiu pateixen estiatges importants (Tajo, Duero...).
 - **Mediterranis**: excepte l'Ebre, són curts, poc cabalosos i irregulars; pateixen estiatges i crescudes (Túria, Segura...).

3. EL RELLEU DE CATALUNYA

UNITATS DE RELLEU DE CATALUNYA

- El relleu de Catalunya es caracteritza per la poca extensió de les planes i el **predomini de la muntanya**.
- Les **unitats principals del relleu** de Catalunya són:
 - Els **Pirineus**: formats per dues serralades paral·leles (Pirineu Axial i Prepirineu) i valls transversals.
 - Les **serralades de la costa**: són la Prelitoral, amb les altures més elevades (Montseny, Montserrat), i la Litoral (més baixa i curta), separades per una depressió prelitoral que ocupa la Selva, el Vallès i el Penedès.
 - La **Depressió Central**: presenta un cert pendent d'extenses planes cap a les terres de Lleida i de l'Ebre, i grans desnivells o altiplans a les zones d'Osona, del Bages i part de l'Anoia i la Segarra.
 - Entre les **planes costaneres**, les més importants són les de l'Empordà i la de l'Ebre.

ELS PIRINEUS

- Les dues serralades paral·leles que formen el **Pirineu Axial** i el **Prepirineu** són el conjunt muntanyós més ampli i extens i ocupen un terç del país.
- El conjunt de muntanyes dels Pirineus té la màxima amplitud a l'oest i s'estreny cap a l'est, fins que acaba endinsant-se al mar al cap de Creus.

LES SERRALADES DE LA COSTA

- Al costat del Mediterrani, al llarg de la costa, les muntanyes hi formen una doble serralada.
 - La **Serralada de l'Interior** o **Prelitoral** és llarga i va des dels Pirineus fins a més avall del delta de l'Ebre.
 - La **Serralada Litoral** és més baixa i més curta i arriba a prop del mar. A vegades s'hi formen penya-segats i cales, com a la Costa Brava.

LA DEPRESSIÓ CENTRAL

- La **Depressió Central** és la plana més gran de Catalunya: s'estén entre els graons més baixos del Prepirineu i la Serralada de l'Interior.
- Ocupa les terres que en altres èpoques geològiques havien estat inundades per les aigües d'un llac.
- Avui els límits i el relleu d'aquesta plana recorden la forma que tenia el llac, de manera que presenta **un cert pendent** cap a les terres de Lleida i cap a la vall de l'Ebre.

LES PLANES COSTANERES

- Les altres planes de Catalunya són la de l'Empordà i la desembocadura de l'Ebre.
- La resta són planes poc extenses situades vora la costa, entre muntanyes o bé formant clotades entre altiplans o relleus més elevats.

El relleu de Catalunya

El relleu català

4. COSTES I RIUS DE CATALUNYA

EL LITORAL CATALÀ

- El **litoral català** s'estén des de Portbou al riu la Sénia i té una longitud de quasi 700 km.
- Les aigües del Mediterrani són força calentes i salades i més aviat tranquil·les.

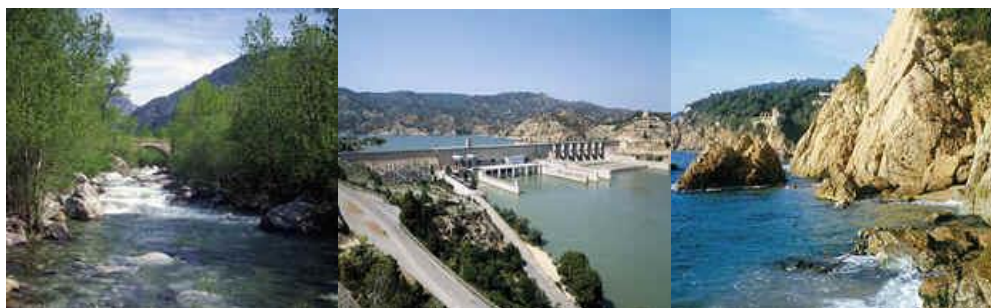
TIPUS DE COSTES

- És un litoral **poc retallat**, i s'hi poden distingir dos tipus de costa:
 - **Costes altes**: predominen al nord, són costes accidentades, on les serralades arriben fins al mar. Els rius i els torrents han obert cales, com ara les de la Costa Brava.
 - **Costes baixes**: se situen al sud, on predominen els relleus plans. Són costes poc accidentades, amb platges llargues de sorra fina i amb aigües poc profundes (Costa Daurada).

XARXA HIDROGRÀFICA

- La **xarxa hidrogràfica** –excepte la Garona, que va a l'Atlàntic– pertany al vessant mediterrani, és complexa i amb rius poc cabalosos i petits (menys l'Ebre):
- Segons el lloc on desemboquin, classifiquem els rius catalans en **dos grups**, segons que corresponguin a:
 - **Vessant mediterrani**. Segons el lloc on neixen i el lloc on desemboquen, els rius els estructurarem en tres xarxes:
 - **Xarxa Pirineus - Ebre**: són rius amb gran poder erosiu i bon cabal (Segre i les dues Noguera).
 - **Xarxa Pirineus - Mediterrani**: són rius de bon cabal excepte a l'estiu (Llobregat, Ter, Fluvià i Muga).
 - **Xarxa Serralades Litorals - Mediterrani**: són curts i perillosos si hi ha tempestes (Tordera, Francolí...).
 - **Vessant atlàntic**. La **Garona** és l'únic riu català que desemboca a l'oceà Atlàntic.

El litoral català

Les costes i els rius de Catalunya

Climes i paisatges d'Espanya

- ▶ [1. Climes i paisatges d'Espanya](#)
- ▶ [2. Els paisatges de l'Espanya oceànica o atlàntica](#)
- ▶ [3. Els paisatges de l'Espanya mediterrània](#)
- ▶ [4. Els paisatges de l'Espanya interior](#)
- ▶ [5. Els paisatges d'alta muntanya](#)
- ▶ [6. El paisatge de les illes Canàries](#)

1. CLIMES I PAISATGES D'ESPANYA

CARACTERÍSTIQUES CLIMÀTIQUES DE LA PENÍNSULA IBÈRICA

- Llevat del clima **subtropical** que es dona a les illes Canàries i el de **muntanya**, la resta de climes d'Espanya són **temperats**, ja que es localitzen a la Península Ibèrica.
- El clima **oceànic**, el **mediterrani**, i el **mediterrani continentalitzat** són lleugerament diferents d'aquests mateixos climes a Europa, per les causes següents:
 - La **situació geogràfica** de la Península, que es troba més a prop de la zona tropical que de la polar. La **latitud** és important: al nord, les temperatures són més suaus que al sud, i les pluges, més abundants.
 - La **influència que rep del mar** a tota la perifèria, i la disposició del relleu, que aïlla l'interior. A les costes, el mar suavitzava les temperatures i afavoreix les precipitacions.
 - L'**altitud** mitjana, que és considerable; a mesura que es puja, les temperatures disminueixen i les precipitacions augmenten.

UNA GRAN DIVERSITAT DE CLIMES

- Els climes que podem trobar a Espanya són:
 - El **clima oceànic** o **atlàntic**: ocupa una franja estreta del nord de la Península.
 - El **clima mediterrani**: s'estén al llarg d'una franja costanera a l'est i al sud de la Península i a les illes Balears.
 - El **clima mediterrani amb tendència continental**: ocupa la zona central peninsular.
 - El **clima de muntanya**: a les serralades.
 - El **clima subtropical**: a les illes Canàries.

ELS PAISATGES D'ESPANYA

- Els **paisatges d'Espanya** també són variats i hi trobem les formacions vegetals pròpies dels climes esmentats: **bosc de fulla caduca** i

mediterranis, prats, estepa, alzinars, etc. Tots han estat transformats en un grau considerable per les activitats econòmiques de l'ésser humà.

• A Espanya podem trobar aquests cinc **tipus de paisatges**:

- El **paisatge oceànic o atlàntic**: es caracteritza per l'abundància de prats on pastura el bestiar boví, la dispersió de la població en pobles petits i les cases adaptades al clima humit i ennuvolat.

- El **paisatge mediterrani**: està molt poblat, tant per un tipus de poblament concentrat com dispers. Les cases es protegeixen de la calor de l'estiu. Els camps de conreu que l'ocupen a l'interior són de secà, i a la costa, de regadiu o d'hivernacle.

- El **paisatge d'interior**: ocupa planes extenses on es practica la ramaderia extensiva i l'agricultura de secà o de regadiu. Els boscos gairebé han desaparegut. La població viu concentrada en pobles grans i a llocs ben comunicats.

- El **paisatge d'alta muntanya**: poc poblat i comunicacions dificultades per l'orografia.

- El **paisatge canari**: excepte als cims, està molt humanitzat. L'ocupen terres de pastura i de conreu localitzades en terrasses, *enarenados* i *jables*, i també ciutats i infraestructura urbana.

Climes d'Espanya

Climes i paisatges d'Espanya

Tipus de Clima	Localització	Prox. al mar	Temperatures	Precipitacions	Vegetació	Mapa
ATLÀNTIC	Gàlicia i cornisa cantàbrica	Sí	Suaus tot l'any. 20 °C – 30 °C	Abundants a causa del vent humit de l'Atlàntic	Bosc de Faig, roures i castanyers.	
CONTINENTAL o d'INTERIOR	Depressió de l'Ebre i Meseta	No	Extremes. Hiverns llargs i freds. Estius frescos al nord i càlids al sud.	Escases i tormentoses a l'estiu. Més abundants a la depressió de l'Ebre.	Alzines, pins i roure de fulla petita. No formen boscos.	
MEDITERRANI	Zona mediterrànea i zona atlàntica d'Andalusia, Balears, Ceuta i Melilla	Sí	Elevades a l'estiu i suaus a l'hivern.	Escasa i irregular. Zona més àrida Múrcia i Almeria.	Àrbres de fulla perenne. Alzines i sureres.	
MUNTANYA	Pirineus, Sistema Central i Cordillera Penibètica	No	Temperatures baixes amb hiverns llargs i molt freds. Estius curts i calurosos.	Abundants augmenten amb l'altitud.	Vegetació escassa. Pi i roure.	
SUBTROPICAL	Illes Canàries	Sí	Suaus tot l'any. Vents procedents del Sàhara. 18 °C – 25 °C	Escases. Les illes més orientals són més àrides.	Pi canari, palma canària i drago.	

Paisatges d'Espanya

2. ELS PAISATGES DE L'ESPANYA OCEÀNICA O ATLÀNTICA

EL CLIMA I LA VEGETACIÓ

- Els paisatges de l'Espanya oceànica o atlàntica són característics del **nord** i del **nord-oest** peninsular.
- El **clima** d'aquesta zona es troba sota la influència atlàntica: estius frescos i hiverns suaus, i pluges freqüents i abundants.
 - Les temperatures mitjanes durant l'estiu gairebé no superen els 20°C i es mantenen al voltant de 10°C a l'hivern.
 - Les pluges hi són molt freqüents i abundants durant tot l'any.
- La vegetació característica són els **bosc de fulla caduca** (roures, faigs, castanyers...). Actualment, a molts llocs, aquests boscos han estat substituïts per pins i eucaliptus. A les zones desboscades hi ha **prats naturals**, on pastura el bestiar vacu.

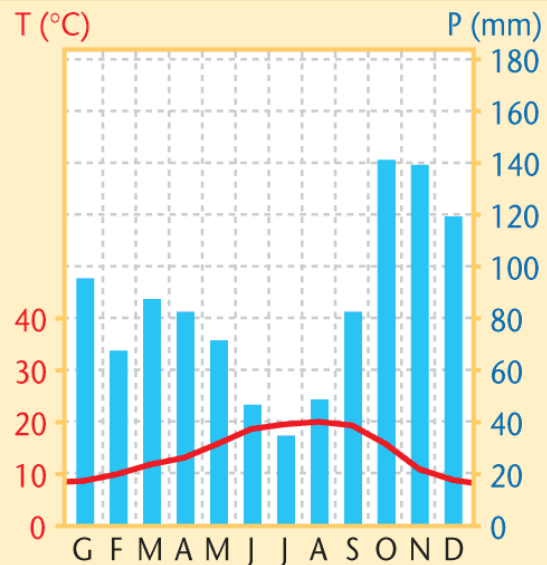
EL POBLAMENT

- A la **costa** es concentren la major part de les vies de comunicació i les ciutats i els ports principals:
 - Les **ciutats** es dediquen sobretot a la indústria i als serveis.
 - Als **pobles** augmenta la importància del turisme.
- La **població rural** habita **dispersa** en cases de pagès, poblets petits o caseríos.

Paisatges i clima atlàntic

TORRELAVEGA (CANTÀBRIA)

Temperatura mitjana:
14,5°C

Precipitacions anuals:
1 023 mm

3. ELS PAISATGES DE L'ESPANYA MEDITERRÀNIA

EL CLIMA I LA VEGETACIÓ

- Els paisatges de l'Espanya mediterrània comprenen l'**est** i el **sud** peninsulars i les **illes Balears**.
- El **clima** és mediterrani, amb estius calorosos i hiverns suaus. Hi ha sequera a l'estiu, i a la tardor, pluges torrencials.
- La vegetació originària eren boscos d'**alzines** i d'**alzines sureres**, que han estat substituïts per **pinedes**. És abundant la **muntanya baixa** o **garriga** (matolls), i a les àrees més seques, l'**estepa**.

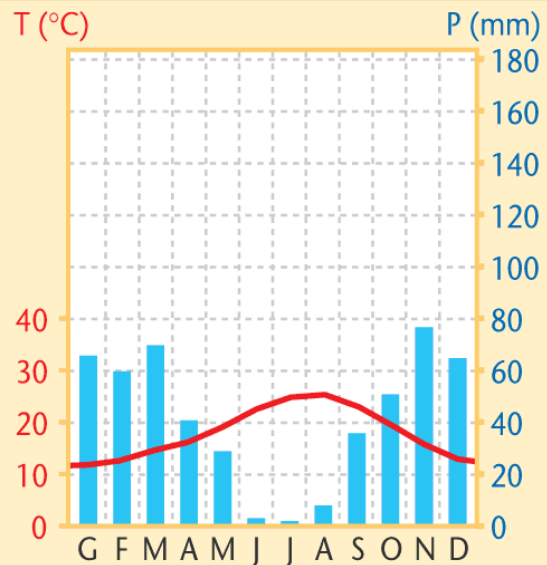
EL POBLAMENT

- L'Espanya mediterrània és una zona molt poblada. Els habitants es **concentren** en **ciutats** i **pobles grans**. La xarxa de comunicacions és moderna.
- A les zones rurals l'**hàbitat** és **dispers**, sobretot on predomina el regadiu.
- Una de les activitats econòmiques principals de l'Espanya mediterrània és el **turisme**, però el gran nombre de construccions turístiques ha causat la degradació del paisatge de la costa.

Paisatges i clima mediterrani

MÀLAGA

Temperatura mitjana:
18,2°C

Precipitacions anuals:
508 mm

4. ELS PAISATGES DE L'ESPANYA INTERIOR

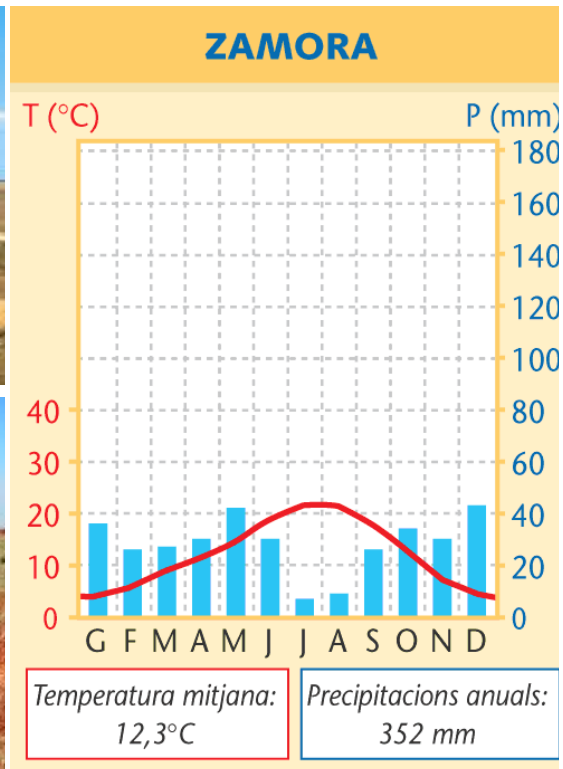
EL CLIMA I LA VEGETACIÓ

- Els paisatges de l'Espanya interior són característics de la **Meseta**, **Extremadura**, la **Depressió de l'Ebre** i l'**interior d'Andalusia**.
- Els paisatges d'interior tenen un **clima mediterrani amb tendència continental**, amb estius secs i calorosos i hiverns freds. Les precipitacions són escasses per la llunyania del mar i la disposició del relleu.
- La **vegetació** està adaptada als hiverns durs. En destaquen les **deveses** (amb alzines) i les **pinedes**, i grans extensions seques amb una **estepa** molt pobra.

EL POBLAMENT

- El territori és generalment pla i **poc poblat**:
 - La facilitat de les comunicacions ha permès el desenvolupament de la indústria i els serveis, principalment a les **ciutats**.
 - L'**hàbitat rural** es troba concentrat en pobles petits o de dimensions mitjanes. A Andalusia també es dona poblament dispers en cortijos. Moltes **zones rurals** s'han despoblat i s'ha produït un envelliment de la població, però algunes s'han revitalitzat amb el turisme rural.

Paisatges i clima continental interior

5. ELS PAISATGES D'ALTA MUNTANYA

EL CLIMA I LA VEGETACIÓ

- El paisatge d'alta muntanya domina els cims de les **serralades més altes**: Pirineus, Serralada Cantàbrica, Sistema Central, Sistema Ibèric i Serralades Bètiques.
- Aquestes zones tenen un **clima d'alta muntanya**, amb hiverns llargs i freds i estius frescos i curts. Les precipitacions són abundants, amb molta neu a l'hivern.
- La **vegetació** es troba escalonada en **pisos altitudinals**, a causa del fet que les temperatures i les pluges de muntanya varien segons l'altitud. De baix cap a dalt, hi trobem successivament boscos mediterranis, boscos caducifolis, boscos de coníferes, landes (matolls) i prats.

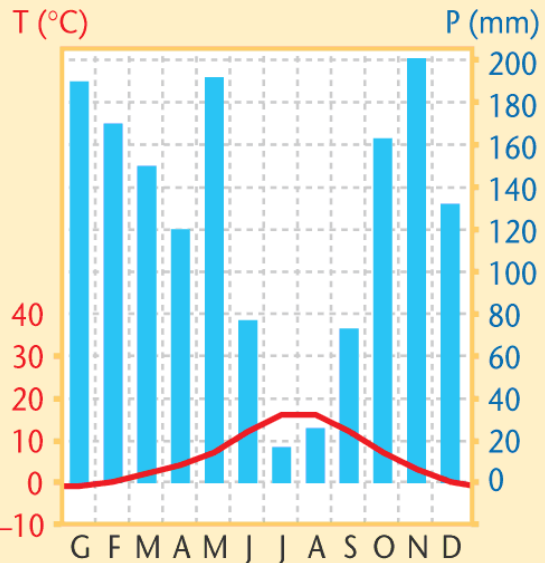
EL POBLAMENT

- A causa del relleu abrupte, les zones d'alta muntanya són **poc poblades** i les comunicacions són difícils. La població viu **dispersa** en cases de pagès o en petits pobles disseminats pel territori.
- Les **activitats econòmiques** principals són la ramaderia, l'explotació forestal i el turisme.

Paisatges i clima d'alta muntanya

NAVACERRADA (MADRID)

Temperatura mitjana:
6,5°C

Precipitacions anuals:
1511 mm

6. EL PAISATGE DE LES ILLES CANÀRIES

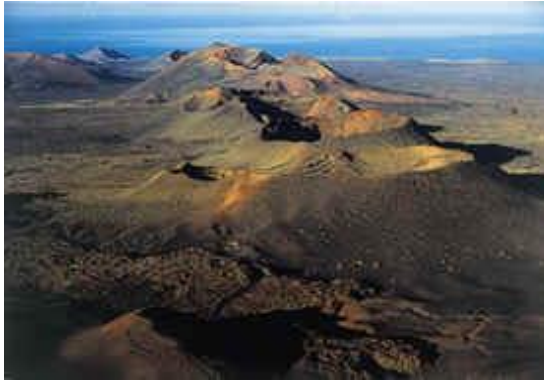
EL CLIMA I LA VEGETACIÓ

- El paisatge de les illes Canàries és dominat per elements relacionats amb el seu **origen volcànic**.
- El **clima** de les Canàries és **subtropical àrid**, amb temperatures altes tot l'any; les pluges hi són escasses i irregulars. L'escassetat de precipitacions, unida al tipus de sòls volcànics, explica l'**absència de rius**.
- A causa de la sequedat del clima, la **vegetació** és poc abundant, però té un gran nombre d'**espècies endèmiques** (que són pròpies de les illes Canàries).

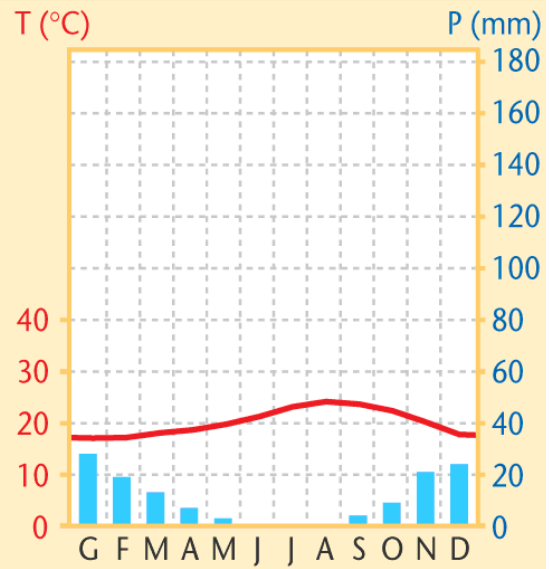
EL POBLAMENT

- El **poblament** es concentra, sobretot, a la costa, i també té bones vies de comunicació. La zona de la **costa** de les illes Canàries està **molt poblada**. Hi trobem des de pobles petits fins a grans ciutats.
- L'**hàbitat rural** es caracteritza per la presència de petits pobles, tant de forma dispersa com concentrada, i és el més nombrós.
- L'**activitat econòmica** principal de les illes Canàries és el **turisme**, que ha afavorit el creixement de moltes ciutats i pobles canaris.

Paisatges i clima de les Illes Canàries

ARRECIFE (LANZAROTE)

Temperatura mitjana:
20,1°C

Precipitacions anuals:
130 mm

L'organització política d'Espanya

- ▶ **0. Introducció**
- ▶ **2. L'Estat de les Autonomies**
- ▶ **3. L'Estatut d'Autonomia de Catalunya**
- ▶ **4. L'organització territorial de Catalunya**
- ▶ **5. La societat espanyola i catalana**

INTRODUCCIÓ

L'organització política del territori

- La **Constitució Espanyola (1978)** regula els aspectes més importants del sistema polític actual i és la norma suprema que tots els ciutadans i governants han d'obeir.
- La Constitució defineix la nostra forma de govern com a **monarquia parlamentària**, la forma d'Estat com a **Estat social i democràtic de dret**, i l'estructura territorial com a **Estat de les Autonomies**.

2. L'ESTAT DE LES AUTONOMIES

MODELS D'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL: L'ESTAT DE LES AUTONOMIES

- Al llarg del temps han existit dos grans models d'organització territorial del poder de l'Estat:
 - El **centralista**, basat en l'existència d'un únic centre amb capacitat per decidir la política de l'Estat en tots els àmbits d'actuació.
 - El **descentralitzat**, que admet l'existència de diversos centres de decisió política.
- El model centralista va imperar a Espanya des del començament del segle XVIII fins a la Constitució de 1978.

L'ESTAT ESPANYOL I LES COMUNITATS AUTÒNOMES

L'any 1978 la Constitució Espanyola va reconèixer el dret de les nacionalitats i de les regions a constituir-se en **comunitats autònomes**, així com l'**organització descentralitzada de l'Estat**.

- A partir de 1978, doncs, es va establir l'anomenat **Estat de les Autonomies**, és a dir, un Estat políticament descentralitzat format per diferents comunitats autònomes.
- Entre els anys 1979 i 1983, es van organitzar les **17 comunitats autònomes** actuals. D'aquestes, n'hi ha set que tenen una província única.
- L'any 1995, els municipis de Ceuta i Melilla es van constituir en **ciutats autònomes**.

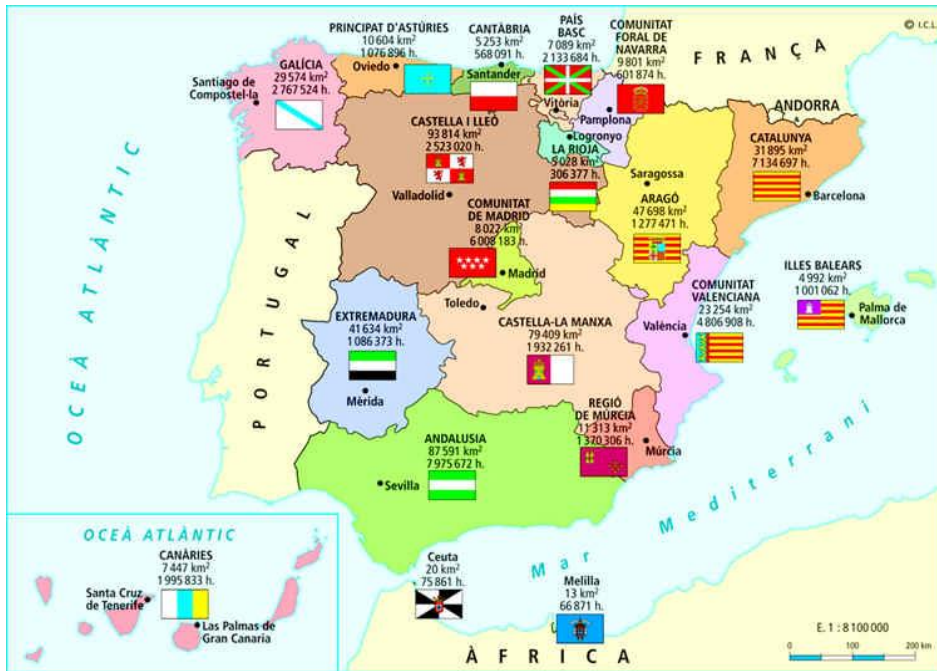
L'ORGANITZACIÓ DE L'ESTAT DE LES AUTONOMIES

- Les comunitats es regeixen per l'**Estatut d'Autonomia** respectiu, que n'estableix les **institucions**, les **normes** i les **competències**, així com els **recursos econòmics** que els corresponen per exercir les seves funcions.
- Les **competències autonòmiques** poden ser plenes o compartides amb l'Estat.
- La Constitució preveu que les **comunitats autònomes**, a través dels seus estatuts d'autonomia, puguin assumir competències en altres àmbits, com l'agricultura, la ramaderia, etc.
- En aquests àmbits les comunitats autònomes poden fixar les seves pròpies opcions polítiques i aplicar-les per mitjà de la seva Administració.
- El **Tribunal Constitucional** és l'encarregat de resoldre els conflictes que puguin sorgir entre l'Estat i les comunitats autònomes relatius al repartiment de competències.

L'AUTOGOVERN DE LES ANTONOMIES

- Per poder exercir les seves competències, totes les comunitats autònomes tenen els seus propis òrgans o **institucions d'autogovern**:
 - Una assemblea o **Parlament**.
 - Un **President** autonòmic.
 - Un **Govern** o Consell.
 - Una **Administració** autonòmica.

L'Estat de les Autonomies

4. L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL DE CATALUNYA

L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL DE CATALUNYA

- La Constitució espanyola i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya preveuen l'**organització territorial**:
 - Segons la **Constitució**, Catalunya es divideix en quatre **províncies**, que són les unitats administratives que organitzen el territori espanyol i que estan constituïdes per l'agrupació de molts municipis. El seu govern el formen les **diputacions provincials**.
 - Segons l'**Estatut d'Autonomia del 2006**, Catalunya organitza el seu territori en **municipis i comarques**. També s'hi estableix la divisió en **vegueries**, però això encara no s'ha desenvolupat.

ELS MUNICIPIS

- El **municipi** és la unitat territorial bàsica a partir de la qual es defineix l'organització territorial de Catalunya.
- Catalunya està formada per 946 municipis.
- Els municipis es regeixen a través de l'**Administració local o municipal** que, en ser més propera al ciutadà, pot solucionar molts dels seus problemes més ràpidament.
- L'**Administració municipal** s'exerceix en tot l'àmbit territorial en el qual un Ajuntament té competències. El govern d'un municipi és responsabilitat de l'**Ajuntament**, i està format per l'**alcalde** i els **regidors**.

LES COMARQUES

- La **comarca** és una entitat local de caràcter territorial formada per l'agrupació de municipis. Té una personalitat jurídica pròpia i autonomia per fer les seves polítiques.
- Durant la Segona República es va proposar la divisió territorial de Catalunya en 38 comarques, agrupades en nou regions. La Guerra Civil i la dictadura impediren aquesta divisió territorial.
- L'any 1987 es recuperà la divisió comarcal aprovada per la Generalitat republicana el 1936.
- Des del 1988 n'hi ha 41; els **consells comarcals** les administren i les governen.
- L'any 1995 el Parlament va aprovar un **Pla territorial general**, que divideix Catalunya en sis **àmbits territorials**: l'àmbit metropolità de Barcelona, les comarques gironines, el Camp de Tarragona, les Terres de l'Ebre, l'àmbit de Ponent i les comarques centrals.

Les províncies i comarques de Catalunya

